

Fremtidsrettede HMS-indikatorer

Bruk av H-verdi i bygge- og anleggsnæringen som indikator på HMS-tilstanden i bedriften eller prosjektet, har store svakheter. Byggenæringen ønsker HMS-indikatorer som i større grad sikrer læring og forbedring, og som gir tydelige signal i forkant av potensielle hendelser, fremfor i etterkant å registrere hendelser som har skjedd.

Olav Torp

Inst. for bygg, anlegg og transport

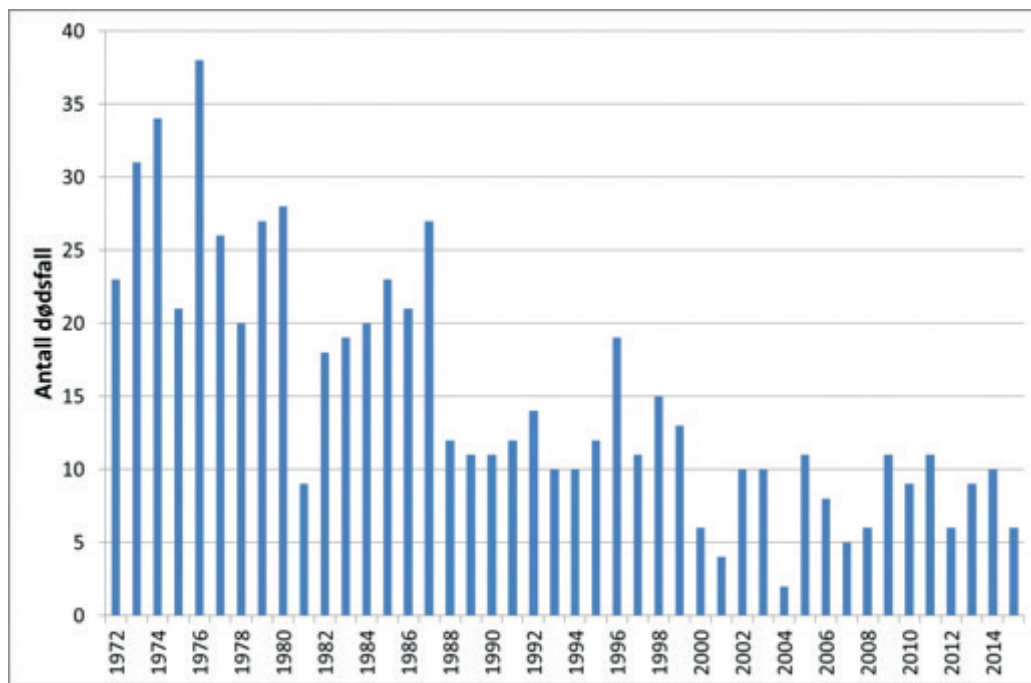
Seks personer mistet i 2015 livet i ulykker innen bygge- og anleggsvirksomhet i Norge. Det er en gledelig nedgang fra ti i 2014, men de siste 15-20 årene har det årlige antallet variert innenfor dette området. I tillegg til arbeidslivsdødsfall har vi dessuten et betydelig antall fraværsskader.

Masteroppgave

På tross av at antall personer som mistet livet i bygge- og anleggsvirksomhet har vært ganske stabilt de siste 15-20 årene, viser så å si samtlige bedrifter innen næringen til en synkende H-verdi. Hvordan henger dette sammen? Kan det være at H-verdi ikke er den rette indikatoren å bruke for å få ned ulykkesantallet ytterligere? Kan det hende at de bakenforliggende årsakene til ulykkene som skjer i dag er av en slik karakter at det bør benyttes andre HMS-indikatorer? Dette har vært sentrale spørsmål i en masteroppgave ved NTNU, skrevet av Erik Olsen. Her har han gjennom litteraturstudier, tilgang til to større entreprenører sine omfattende data om fraværsskade samt egne intervjuer sett nærmere på de bakenforliggende årsakene til de større ulykkene i bygge- og anleggsvirksomheten i dag. Arbeidet har gitt viktige innspill til mer fremtidsrettede HMS-indikatorer som kan være med på å redusere risikoen for alvorlige ulykker.

Verst i bygg

Erik Olsen finner i sine analyser at det er flere fraværsskader per 100 ansatt i byggevirksomheten enn i anleggsvirksomheten. Kulturforskjellen mellom anleggsvirksomheten og byggevirksomheten angis som en sentral årsak. Å bo på brakker ser ut til å gi tettere samhold som igjen gir en positiv effekt i forebygging av ulykker.

ARBEIDSLIVSDØDSFALL innen bygg- og anleggsvirksomhet i Norge i perioden 1972-2015.

Kilde: Arbeidstilsynet.

Best hos UE?

Et interessant funn i masteroppgaven er at flest fraværsskader per 100 ansatt typisk er registrert blant egne ansatte, og ikke hos de som er ansatt i annen bedrift/underentreprenør (UE). Dette er i utgangspunktet overraskende, men intervjuene kan tyde på en underreportering fra E sin side, eller at UE sine registreringer ikke inkluderes hos total-/hovedentreprenør. I tillegg kan det se ut som om hovedentreprenørene er for dårlige på å følge opp og involvere UE.

Viktigste ulykkesårsaker

Studien til Erik Olsen viser at det er åtte kategorier bakenforliggende årsaker som skiller seg ut som hovedårsaker til de alvorlige ulykkene i bygge- og anleggsvirksomheten. Nærmere 90% av antall

fraværsskader og «meget alvorlige hendelser» er forklart med en av de følgende årsakene:

- Uforsiktighet/uoppmerksomhet/ufokusert av arbeider/sjåfør
- Dårlig/manglende planlegging
- Feil type/manglende verneutstyr
- Manglende kompetanse/kunnskap hos sjåfør/arbeider
- Manglende tilrettelegging av arbeid
- Feil/skade på utstyr/verktøy/kjøretøy/materiell
- Manglende/dårlig kommunikasjon
- Dårlig festet/løst materiale/utstyr

Tre på topp årsakene er like i anleggsvirksomheten og byggevirksomheten. Studien viser betydningen av å gi de åtte årsakene nevnt over økt forbyggende oppmerksomhet.

Nye HMS-indikatorer

Byggenæringens HMS-charter for en skadefri bygge- og anleggsvirksomhet forplikter. NTNU ønsker å knytte den sterkere HMS-satsingen også opp mot forskningsaktiviteter på området. Vi ønsker å etablere ett prosjekt med mål å etablere en felles modell for HMS-indikatorer for byggenæringen. Flere aktører i næringen har involvert seg i arbeidet med å få etablert et slikt prosjekt. Prosjektet vil videreføre arbeidet som blant annet er startet med Erik Olsen sin masteroppgave.

Litteratur

Erik Olsen: HMS i bygge- og anleggsbransjen: Fremtidsrettede indikatorer. Masteroppgave. NTNU 2015.